

**Східноукраїнська організація
«Центр педагогічних досліджень»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
НАУКОВИХ РОБІТ УЧАСНИКІВ**

**МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕДАГОГІКИ
ТА ПСИХОЛОГІЇ: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ»**

9-10 вересня 2016 р.

**Харків
2016**

ББК 74+88я43
УДК 37.01+159.9(063)
А 43

- А 43 **Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії:**
Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків,
Україна, 9-10 вересня 2016 року). – Харків: Східноукраїнська організація
«Центр педагогічних досліджень», 2016. – 104 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ББК 74+88я43
УДК 37.01+159.9(063)

© Автори статей, 2016
© Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ

Гриценюк Л. І. 6

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Маргітич М. Я. 11

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ СЛОВЕСНОСТІ В ІСТОРІЇ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ОСВІТИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТОЛІТТЯ)

Новаківська Л. В. 15

ШВИДКЕ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: МЕТОД КАЛЛАНА

Проць М. З. 19

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

Шишкіна К. М. 22

НАПРЯМ 2. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЯК УМОВА
ВИХОВАННЯ СВІДОМИХ ГРОМАДЯН

Богомолова Н. М., Мальований М. М. 25

ПЕДАГОГІЧНІ РОЗДУМИ І. Я. ФРАНКА
І СУЧАСНА РЕФОРМА ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ

Давидов П. Г. 27

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ МОВИ ЕСПЕРАНТО
ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Клименко Ю. А. 32

STANDARDS OR COMPETENCES: DIDACTIC ASPECTS
OF THE CONCEPTUAL CONTROVERSY

Lichman L. Yu. 35

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ» У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ МЕДИЧНОГО ВУЗУ

Поцулко О. А. 37

ПЕДАГОГІЧНА ТА НАВЧАЛЬНО-ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ
М. КОРФА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ НА ЗАПОРІЖЖІ

Єсводнєва К. О. 42

НАПРЯМ 1. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ

Гриценко Л. І.

м. науковий співробітник

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

Актуальність пошуку ефективних педагогічних засобів забезпечення професійного самовизначення обумовлена високими вимогами сьогодення до конкурентоспроможності фахівця на глобальному ринку праці, що на рівні сучасної школи привело до необхідності запровадження компетентісного підходу в освіті і вихованні, реалізація якого неможлива без відходу від авторитарної педагогіки і посилення пріоритетів особистісно орієнтованого підходу у навчанні і вихованні. В «Аналітичних матеріалах щодо забезпечення навчальних закладів практичними психологами і соціальними педагогами та організацію у 2016-2017 н. р. належного психологічного супроводу учасників навчально-виховного процесу», серед найбільш вагомих питань, з якими звертаються до фахівців психологічної служби учні (студенти) – проблема самовдосконалення, розвитку власних здібностей і компетенцій (21,65%), проблема професійного самовизначення (12,47%). У зверненнях громадських організацій та державних установ, проблема професійного самовизначення стоїть на 2 місці (13,58%), на за нею – проблема самовдосконалення, розвитку здібностей та компетенцій учнів (12,6%) [1].

З точки зору вікової психології потреба у власне професійному самовизначенні виникає на межі старшого підліткового та молодшого юнацького віку. Перехід до профільної школи створив передумови для оприлюднення цієї потреби у мотив вибору профілю навчання. Випадкова, ситуативна профорієнтаційна діяльність ЗНЗ, позашкільних навчальних закладів не могла забезпечити формування затребуваних часом компетенцій, що спонукало психолого-педагогічну науку вдатися до розробки та впровадження цілісної системи забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді.

У організаційно-педагогічному аспекті професійне самовизначення здійснюється протягом широкого вікового періоду, починаючи від знайомства з різними видами трудової діяльності та формування ціннісного ставлення до праці у молодших школярів. Найбільш прийнятною точкою для початку систематичної профорієнтаційної роботи є 7-9 класи школи. Вже в цьому віці учні повинні сформувати певне ставлення до світу праці, визначити свої переваги та обмеження щодо вимог тієї або іншої професії чи сфери праці та, навчитися співставляти власні бажання, ресурси із потребами ринку і визначити найбільш відповідний своїм можливостям і вподобанням освітній профіль чи рід занять. Одним з найважливіших етапів професійного самовизначення є вибір молодю людиною майбутнього професійного шляху та формування освітньо-професійного плану в період навчання у старших класах середньої загальноосвітньої школи та, в разі потреби, до визначення чи перевизначення під час професійної підготовки.

Професійне самовизначення розглядається як особлива форма самовизначення особистості, котре психологічний словник визначає як «свідомий акт виявлення і утвердження власної позиції в проблемних ситуаціях» [3, с. 351]. Основний зміст профорієнтаційної роботи, заснованої на компетентісному підході, полягає у набутті школярами компетентностей, які за своєю природою належать до ключових, тобто надпредметних компетентностей, які визначаються як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурнодоцільні види діяльності, ефективно розв'язуючи відповідні проблеми, – здатності до здійснення вибору свого майбутнього виду діяльності в ході самопізнання і співставлення своїх інтересів, нахилів, здібностей і оцінці того, в якому напрямку треба вдосконалюватись, аби підвищити шанси власної самореалізації в конкурентному середовищі ринку праці. Показником ефективності навчально-виховної роботи школи за цим напрямом є рівень сформованості готовності до вибору профілю навчання чи майбутньої професії.

Готовність до професійного самовизначення є особистісним поліструктурним утворенням, що виявляється в здатності до самостійного вибору професії, побудови освітньо-професійного плану, а, отже, може розглядатися як окремий вид компетентності – компетентність у професійному самовизначенні.

Дослідження, проведені лабораторією трудового виховання та профорієнтаційних технологій Інституту проблем виховання НАПН України (Л. А. Гуцан, Л. І. Гриценко, О. В. Мельник, О. Л. Морін, З. В. Охріменко, О. В. Пархоменко, І. І. Качук, та ін.) показали ефективність організованої цілесп-

рямованої педагогічної підтримки у вигляді комплексу профорієнтаційних заходів та стрижневих курсів профорієнтаційного спрямування, що змістовно і організаційно структурують цей процес [4; 5].

Модель педагогічного забезпечення в запропонованих програмно-методичних комплексах складається з цільового, діагностичного, прогностичного, організаторського, аналітичного блоків. Причому ефективність професійного самовизначення школярів значно зростає при координації роботи ЗНЗ з діяльністю по організації професійних проб в просторі освітнього округу (на сьогодні – територіальних громад), з програмою підвищення професійної майстерності педагогів, класних керівників, інших суб'єктів профорієнтаційної діяльності, оскільки ефективність впровадження курсів залежала не стільки від запропонованого змісту, стільки від позиції та готовності самого фахівця до застосування так званих активізуючих засобів.

Активізуючими можуть бути всі засоби, застосування яких приводить до тренування самостійних дій, самопізнання, самовимогливості, цілепокладання, планування, самоконтролю тощо. Якщо традиційна гра передбачає виражені зовнішні дії (торкання, переміщення тощо), то активізуюча методика може проходити зовні неактивно, оскільки активізація спрямована на формування суб'єкта професійного самовизначення і передбачає «не тільки формування у клієнта підлітка інтересу (мотивації) до розгляду своїх проблем, але й озброєння його доступним і зрозумілим засобом для планування, коригування та реалізації своїх професійних перспектив» [2].

Активізуючий потенціал може мати практично будь-яка форма роботи. Визначати та використовувати цей потенціал після відповідного навчання (тренінгу) може кожен педагог. Навіть лекція, котра проводиться з поєднанням вербальних і невербальних засобів, при вміло побудованій і зрозумілій логіці викладу може виявитися більш активізуючою за своїм результатом, ніж інтерактивна гра. За правильного педагогічного супроводу, бесіда теж дозволяє моделювати проблеми, які неможливо програти в традиційних ігрових процедурах, оскільки тут учень може досягти максимального рівня умовності, будь-якої уявної дії (мислительної проби), дозволяє програвати в уяві різні варіанти побудови професійного шляху і виходити на досить високий рівень прогнозування.

Проте є методи професійного (і особистісного) самовизначення, які визнаються за своєю суттю власне активізуючими. До них відносяться: профорієнтаційні ігри з класом (розраховані на реальні умови роботи в школі і проводяться в рамках уроку); профорієнтаційні з великими аудиторіями – (розраховані на участь у грі всієї паралелі або школи, іноді на міжшкільно-

му рівні, де учасниками можуть бути не тільки учні, а і їхні вчителі, батьки, роботодавці, спеціалісти служби зайнятості тощо); ігрові профорієнтаційні вправи (в рамках уроку); карткові профконсультаційні методики (інформаційно-пошукові системи, коли зі спеціальних карток вибудовуються образи професій і ігрові карткові методики, призначені не для вибору, а для моделювання професійного і життєвого шляху, що моделюють реальні труднощі життя); настільні карткові ігри (ефективні у позаурочній роботі, на базі психологічного центру, в дитячому таборі, в роботі з батьками); бланкові карткові методики, які діти виготовляють самі; активізуючі профорієнтаційні опитувальники (гра в тести, мета якої – змусити задуматися над питаннями, які при їх обговоренні в розмові не є цікавими, а тут просто включені в заповнення бланка); бланкові гри з класом (дозволяють моделювати моральні аспекти різних професій); ціннісно-сміслові опитувальники (дозволяють зачіпати складні етичні питання, моральні аспекти професійного і особистісного самовизначення).

Особливим засобом забезпечення професійного самовизначення може виступати метод проєктів, котрий дає можливість розвивати пізнавальні навички, уміння планувати, передбачати та коригувати наслідки своїх кроків та приймати відповідальність за події власного життя, самостійно вибудовувати освітньо-професійні траєкторії, а у випадку використання його в роботі з учителями – проєктувати власні нетрадиційні уроки і заняття. Проєктна форма роботи допомагає учням відчувати практичну значущість отриманих знань, вчить орієнтуватись у доступних джерелах інформації, систематизувати знання з інших дисциплін, розвивати творчий потенціал.

Робота над проєктом може виступати елементом курсу, використовуватись на підсумовуючому етапі профорієнтаційного курсу, так і бути загальною організаційною рамкою процесу професійного кожного учня.

Використання різноманітних засобів активізації сприяє не тільки активному ставленню учнів до процесу професійного самовизначення, а і розвитку креативності, критичного мислення, комунікативних навичок, дозволяє розвивати потенціал самостійного пошуку, та навички аналізу результатів самостійного пошуку та створеного результату (освітньо-професійного плану).

Література:

1. Аналітичні матеріали щодо забезпечення навчальних закладів практичними психологами і соціальними педагогами та організацію у 2016-2017 н. р. належного психологічного супроводу учасників навчально-виховного

процесу» // Додаток до Листа Міністерства освіти і науки України від 20.07.2016 №1/9-383.

2. Капустіна О. В. Активізація професійного самовизначення старшокласників / О. В. Капустіна // Навчальні інновації та їхній вплив на якість університетської освіти : зб. матеріалів наук.-метод. конф., 29 січ. 2003 р. / М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т; редкол.: С. В. Степаненко, В. М. Колот, О. О. Субіна, Т. В. Гуть. – Київ : КНЕУ, 2003. – С. 437–438.

3. Психология. Словарь. / Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. – 2 изд., испр. и доп. – М : Политиздат, 1990. – 494 с.

4. Людина і світ професій (9, 17, 35, 70 год.) : комплекс навчальних програм курсу за вибором для учнів 8–9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів / І. Д. Бех (науковий консультант), О. В. Мельник, Л. А. Гуцан, О. Л. Морін, І. І. Ткачук та ін. – 2013.

5. Побудова кар'єри : комплекс навчальних програм (9, 17, 35, 70 год.) / І. Д. Бех (науковий консультант), О. В. Мельник, О. Л. Морін, Л. А. Гуцан, І. І. Ткачук, О. М. Пархоменко, З. В. Охріменко, М. В. Лузан. – 2013.